

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของสตีเฟน เคมมิส (Stephen Kemmis) และแมคแท็กการ์ท (Mc Taggart) ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) ขั้นสะท้อนผล (Reflection) มีสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. ขอบเขตการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะ

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นอย่างไร
2. จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้อย่างไร
3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีการพัฒนาสูงขึ้นมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูล จำแนกเป็น

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีจำนวน 7 ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน และครูโรงเรียนหนองโนวิทยา จำนวน 6 คน

ประกอบด้วย

1) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	จำนวน 1 คน
2) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	จำนวน 1 คน
3) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	จำนวน 1 คน
4) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	จำนวน 1 คน
5) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	จำนวน 1 คน
6) ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	จำนวน 1 คน

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) ครูโรงเรียนหนองโนวิทยา	จำนวน 6 คน
2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	จำนวน 41 คน
3) ผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน 41 คน
4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวน 7 คน

(ยกเว้นผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนครู)

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยกำหนดกรอบ

การวิจัยดังนี้

2.1 กรอบเนื้อหาแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1.1 แหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุดโรงเรียน

2.1.2 แหล่งเรียนรู้ด้าน ICT

2.1.3 สภาพแวดล้อม

2.2 กรอบกลยุทธ์การพัฒนาประกอบด้วย

2.2.1 การสนทนากลุ่ม

2.2.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.2.3 การนิเทศภายใน

3. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการทำงานที่เป็นวงจรการวิจัยแบบวงรอบ PAOR ตามแนวคิดของ สตีเฟน เคมมิส (Stephen Kemmis) และแมคแท็กการ์ท (McTaggart) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และสะท้อนผล (Reflection)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเภทเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย

- 1.1 แนวคำถามการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ
- 1.2 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ
- 1.3 แบบสังเกตของผู้ร่วมวิจัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ
- 1.4 แบบประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหา

การศึกษาปัญหาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ก่อนพัฒนาพบว่าแหล่งเรียนรู้มีไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใช้การไม่ได้ ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ครูไม่ใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนด้านห้องสมุดเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT เพื่อให้มีคอมพิวเตอร์เพียงพอแก่นักเรียน มีระบบอินเทอร์เน็ตให้บริการครูและนักเรียนใช้สืบค้นในการจัดการเรียนรู้ได้เรียนรู้ที่กว้างไกลทันโลก และพัฒนาแหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยดำเนินการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการทำงานที่เป็นวงจรการวิจัยแบบวงรอบ PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นสะท้อนผล(Reflection) โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์คือ การสนทนากลุ่ม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการนิเทศภายใน

2. การดำเนินการพัฒนา

หลังการดำเนินการตามกลยุทธ์ของการวิจัย 3 กลยุทธ์คือ การสนทนากลุ่ม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การนิเทศภายใน ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาปัญหาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จากการใช้กลยุทธ์การสนทนากลุ่ม โดยการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุด พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT และพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีสภาพและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ได้สำเร็จจุด่วงเป็นอย่างดี เห็นได้จากการพบปัญหา คือ มีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใช้การไม่ได้ ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ครูไม่ใช้แหล่งเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่วนความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาคือ ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุด เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แหล่งเรียนรู้ด้าน ICT เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่กว้างไกลทันโลก เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และนอกห้องเรียน เช่น แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แปลงผักสวนครัว สมุนไพร เรือนเพาะชำ สวนป่าในบริเวณโรงเรียน สวนหย่อม และมุมสื่อในห้องเรียน และการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม

2.2 ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกลยุทธ์การนิเทศภายในดังนี้

2.2.1 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา จากการใช้กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุด พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT และพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีสภาพและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ได้สำเร็จจุด่วงเป็นอย่างดี ดังนี้

- 1) ระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย โรงเรียน บ้าน วัด คณะครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ศิษย์เก่าและองค์กรอื่นๆ
- 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุด ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยบริจาคหนังสือ ทรัพย์สิน และจัดทำผ้าป่าเพื่อพัฒนาการศึกษา ผลการดำเนินการ โรงเรียน

มีแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุดที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่ดี มีระบบ มีหนังสือใหม่ และเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ มีโต๊ะและเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือ ครูและนักเรียนใช้ห้องสมุดในการจัดการเรียนรู้

3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT ได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนการระดมทุนจัดหาสื่อด้าน ICT ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา จากเดิมมีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 3 เครื่อง ผลจากการระดมทุน ศิษย์เก่าได้บริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์และชุมชนได้จัดทำผ้าป่าเพื่อพัฒนาการศึกษาโดยได้จัดซื้อเพิ่มอีก จำนวน 15 เครื่อง ทำให้โรงเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 18 เครื่อง พร้อมกันนี้ชุมชนได้บริจาคสื่อ VCD และทรัพย์สินอื่น ๆ ผลการดำเนินงานทำให้โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT เพียงพอและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอแก่นักเรียน มีระบบอินเทอร์เน็ตให้บริการครูและนักเรียนใช้สำหรับสืบค้นในการจัดการเรียนรู้ มีห้องที่เป็นระบบ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสื่อด้าน ICT เพียงพอสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้

4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนระดมทุนในการพัฒนา ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยบริจาควัสดุ ต้นไม้ และแรงงาน ผลการดำเนินการโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สวยงามมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แปลงผักสวนครัว สมุนไพร เรือนเพาะชำ สวนป่าในบริเวณโรงเรียน สวนหย่อมที่เป็นสัดส่วนและเอื้อต่อการเรียนรู้ และห้องเรียนมีมุมหนังสือ มุมความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มุมสื่อ ในห้องเรียนที่สะอาดและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

2.2.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา จากการใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน โดยการดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุดพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT และพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีสภาพและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ได้สำเร็จดูดวงเป็นอย่างดี เห็นได้จาก การนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง ผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทำให้โรงเรียนมีห้องสมุดที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาดเป็นระบบ มีบรรยากาศที่ดี มีคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอแก่นักเรียน มีระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ดีในบริเวณโรงเรียน นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียนมากขึ้น ผู้มีส่วนร่วมมีความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2.3 การประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จากการประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์คือ การสนทนากลุ่ม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการนิเทศภายใน ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุด พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT และพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ให้มีสภาพและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ได้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี นักเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ห้องสมุดที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่ดี มีระบบ มีหนังสือใหม่และเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ มีโต๊ะและเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์เพิ่มมากขึ้นเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่สวยงามมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลดีต่อการจัดการเรียนรู้และคุณภาพของนักเรียน สภาพบรรยากาศห้องเรียน สะอาดและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษา ประเมินผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกด้าน ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเห็นว่าบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงได้ยุติการวิจัย

อภิปรายผล

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีสภาพและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ได้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ได้แก่ มีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใช้การไม่ได้ ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ครูไม่ใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่วนความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาแหล่งเรียนด้านห้องสมุดเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แหล่งเรียนรู้ด้าน ICT เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่กว้างไกลทันโลก เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แปลงผักสวนครัว สวนสมุนไพร เรือนเพาะชำ สวนป่าในบริเวณโรงเรียน สวนหย่อม และมุมสื่อในห้องเรียน ผลที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนหนองโนวิทยาเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ขาดปัจจัยที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีบุคลากรไม่ครบชั้นเรียน ขาดห้องพิเศษในการจัดการ

เรียนรู้และได้รับจัดสรรงบประมาณน้อยตามจำนวนนักเรียน สอดคล้องกับลำปาง นำบัณฑิต (2547 : 93) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านโพธิ์ตาก อำเภอเสลภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สรุปผลการศึกษา พบว่าประสบปัญหาคือ ครูอาจารย์ขาดความตระหนักและเห็นคุณค่าการใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีหนังสือเสริมความรู้ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบงาน ห้องสมุด ห้องสมุดให้บริการเฉพาะเวลาราชการ เวลาว่างของนักเรียนไม่ตรงกับเวลาราชการ การให้บริการห้องสมุด ไม่เพียงพอกับความต้องการ ห้องสมุดมีพื้นที่ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขาดงบประมาณ ไม่มีแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน และสอดคล้องกับสุรเดช เวียงสีมา (2541 : 129-130) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดมุมหนังสือและห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดห้องสมุดตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 โดยส่วนรวม พบว่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกด้าน และสอดคล้องสู่สถิตินา เสาวรส (2544 : 103-106) ได้ศึกษาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานห้องสมุดตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 โดยส่วนรวมและเป็นรายด้านต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ส่วนความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนต้องการพัฒนาแหล่งรู้ ด้านห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ด้าน ICT และแหล่งเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ผลที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และโรงเรียน มีปัญหาในแหล่งเรียนรู้ในด้านนี้รวมทั้งกระแสการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 11) ได้เสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) โดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาคือ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ ยุคใหม่ และสอดคล้องกับกฤษณา ศรีเกียรติ (2545 : 43) กล่าวว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการทำงาน และด้านเจตคติที่ดี ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับคณัช ไชโยธา (2534 : 8) ที่กล่าวว่าแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Resources) เป็นตัวป้อนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนเช่นกัน แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมืออุปกรณ์ช่วยสอน วิธีการสอน และความสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับครอบครัว หากผู้เรียนมีการวางแผนร่วมกันในทุกๆ ระยะเวลาในการเรียนการสอน รวมทั้งการทำงานร่วมกันจะช่วยให้

การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแผนรค์ ก่องแก้ว (2541 : 143 – 147) สมหมาย จามลักษณะ (2542 : 143) อุดม สิงห์คำฟู (2542 : 128) ธานีรินทร์ ปัญญาวัฒนา กูด (2544 : 123-125) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยสอดคล้องกัน พบว่า การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน และสอดคล้องกับบุษ และคนอื่น ๆ (Bush and others. 1994) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการประเมินความต้องการของห้องสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี เมืองนอซวิลล์ ปี 1993 – 1994 ผลการศึกษาพบข้อค้นพบคือ มีความสนใจสูงในการบริการอิเล็กทรอนิกส์

2. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ดังนี้

แหล่งเรียนรู้ด้านห้องสมุดมีบรรยากาศที่ดี มีระบบ มีหนังสือใหม่และเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ มีโต๊ะและเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือ แหล่งเรียนรู้ด้าน ICT มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอแก่นักเรียน มีระบบอินเทอร์เน็ตให้บริการครูและนักเรียนใช้สำหรับสืบค้นในการจัดการเรียนรู้ มีห้องที่เป็นระบบ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสื่อเพียงพอสำหรับการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา มีแปลงเกษตร เรือนเพาะชำ สวนป่าศึกษา สวนสมุนไพร ที่เป็นสัดส่วนและเอื้อต่อการเรียนรู้ ห้องเรียนมีมุมหนังสือ มุมความรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สะอาดและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ผลที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการพัฒนาได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ อันประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) ขั้นสะท้อนผล (Reflection) และมีกลยุทธ์ในการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การนิเทศ กำกับ ติดตาม จึงส่งผลให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับลิตเติล (Little. 1994 : 782–A) ได้ทำการศึกษาเพื่อให้นิยามกลยุทธ์การจัดการที่ดำเนินการอยู่ในองค์กรห้องสมุดที่ดำเนินการนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและสำคัญในการดำเนินงานส่วนใหญ่ของห้องสมุดนาน 5 ปี ผลการศึกษพบว่า การสื่อสารและการวางแผนที่ยืดยาว และการจัดการในสภาพแวดล้อมที่ร่วมมือกันปฏิบัติกลยุทธ์การจัดการที่สำคัญมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด กับการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการจัดการคณะบุคลากรขององค์กร ในวัฒนธรรมและเทคโนโลยี สอดคล้องกับ วรสิทธิ์ สิทธิไตร และโยธิน แสงดี (2531 : 1) กล่าวว่าข้อดีของการจัดสนทนากลุ่มคือเป็นการนั่งสนทนาระหว่างนักวิจัยกับผู้รู้ ผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คนที่เป็นกลุ่ม ดังนั้นจึงก่อให้เกิดการเสวนากันในเรื่องที่สนใจ ไม่มีการปิดบังหรือไม่ค่อยปิดบังเพราะทุก ๆ คนก็เปิดเผยเรื่องเดียวกันออกมา เพราะกลุ่มใหญ่มีการแสดงความคิดเห็น

คิดเห็น ถ้าประเด็นต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอก็สามารถซักถามต่อไปได้เพื่อหาคำตอบที่ชัดเจนที่สุดที่สุดในกลุ่ม คำตอบที่ได้จากการถกประเด็นซึ่งกันและกันถือว่าเป็นการกลั่นกรองซึ่งแนวคิดและเหตุผล โดยไม่มีการตีประเด็นปัญหาผิดไปเป็นอย่างอื่น และสอดคล้องกับอัญชัย จันทนรินทรภักย์ (2547 : 101-104) พิชิตปรีชา สุระชน (2547 : 67-70) ดิเรก แจ่มจิตร (2547 : 109-111) สำอาง น่วมพิทิต (2547 : 93) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การนิเทศ กำกับติดตามการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผลการศึกษาปรากฏผลสอดคล้องกันพบว่าสามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ได้ และสอดคล้องกับบุญเสริม บุญสมยา (2549 : 135) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยชุมชนมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านชาดวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครู นักเรียน ผู้แทนชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับจันทร์เพ็ญ ประสาทไทย (2551 : 88-89) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความสามารถในการจัดแหล่งเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3. การประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จากการประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ผลที่ปรากฏเช่นนี้เป็นเพราะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และหลังการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดี โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพียงพอและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และนักเรียนมีคุณภาพดีขึ้น จึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจของทุกฝ่าย สอดคล้องกับบุญเสริม บุญสมยา (2549 : 135) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยชุมชนมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านชาดวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครู นักเรียน ผู้แทนชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ด้านนักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีระดับผลการเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี และสอดคล้องกับทัศนีย์ เป็นสูงเนิน (2552 : 72) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนอ่างห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาก่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ทำให้การจัดการศึกษาไม่สนองต่อการจัดการเรียนรู้ หลังการดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมความร่วมมือ การ

นิเทศกำกับติดตาม และกิจกรรมการมีส่วนร่วมพบว่า สามารถดำเนินการพัฒนาปรับปรุงห้องเรียน ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ให้มีสภาพบรรยากาศเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน มีวัสดุครุภัณฑ์ประจำห้องเพียงพอ มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ผลการประเมินการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สามารถทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในด้านอื่น ๆ ต่อไปที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

1.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี

1.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม สามารถช่วยให้ผู้ร่วมศึกษาสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม อย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้รูปแบบการวิจัยที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management)

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน